

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 28.03.2025.
2. Програми для початкової школи <https://surl.li/ehhdrq>. Дата звернення: 28.03.2025.
3. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. 3-4 клас. URL: <https://surl.cc/fxovcn>. Дата звернення: 28.03.2025.

ЗОЗУЛЯК-СЛУЧИК Роксоляна Василівна

**РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ
СФЕРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО**

Одним із ключових чинників успішного функціонування закладів вищої освіти в сучасному суспільстві є підготовка висококваліфікованих, компетентних і конкурентоспроможних фахівців, зокрема і професіоналів соціальної сфери. Високий рівень їхньої професійної майстерності, креативності та відповідальності за результати своєї діяльності зумовлює необхідність переосмислення підходів до професійної освіти сучасних спеціалістів.

Дослідники наголошують, що фахівець нового покоління – це особистість, яка відповідає викликам часу, стресостійка, здатна нестандартно вирішувати завдання, що постають перед нею. Разом із тим, концепція формування фахівця соціальної сфери не суперечить традиційним засадам цієї професії. Відданість справі, любов до людей, патріотизм, моральна та громадянська свідомість, інноваційність, професійний авторитет і досвід – це риси, що завжди визначали справжніх спеціалістів у будь-якій епосі та культурі.

Фахівці в галузях педагогіки, психології, філософії та соціології підкреслюють кілька ключових напрямів підготовки спеціалістів. Передусім вони мають володіти глибокими професійними знаннями. Також важливим є усвідомлення особистої відповідальності за власну діяльність, поведінку та прийняті рішення. Крім того, вчені наголошують на ролі креативності як визначального чинника розвитку сучасного людського потенціалу [2].

У контексті досліджуваної проблематики креативність визначається як здатність людини генерувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні рішення та творчо підходити до розв'язання проблем. Ця якість є надзвичайно важливою для сучасного фахівця, особливо в умовах динамічного розвитку суспільства. Завдяки креативності можливо аналізувати ситуації під новим кутом та знаходити ефективніші шляхи їх вирішення, що є надзвичайно цінним у різних сферах діяльності [1].

Зокрема, під професійною креативністю фахівців соціальної сфери розуміємо здатність спеціалістів із соціальної роботи та соціальної педагогіки розробляти інноваційні підходи, продукувати оригінальні ідеї та знаходити нестандартні рішення для ефективного подолання соціальних викликів.

Творчий підхід у соціальній сфері сприяє підвищенню якості надання допомоги, покращенню взаємодії між спеціалістами та їхніми клієнтами, а також запровадженню інноваційних методів у вирішенні актуальних соціальних проблем. До основних складових професійної креативності відносять: гнучкість мислення – здатність адаптуватися до нових умов та змінювати професійні підходи; емпатію – уміння розуміти потреби та емоції людей задля розробки ефективних соціальних ініціатив; інноваційність – створення та впровадження нових методик, програм і проєктів; проблемно-орієнтоване мислення – здатність знаходити результативні рішення в складних обставинах.

Креативний компонент у процесі професійної підготовки відіграє визначальну роль у становленні професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. Варто підкреслити, що саме креативність є одним із фундаментальних чинників професійної діяльності як соціальних працівників, так і соціальних педагогів.

Таким чином, спеціаліст соціальної сфери має володіти здатністю ефективно виконувати професійні завдання, постійно перебувати в пошуку нових рішень, що сприятиме його швидкому професійному зростанню. Особливо актуальним розвиток креативності стає на етапі формування сучасного освітнього процесу у вищій школі. Це означає, що перед викладачами закладів вищої освіти постає завдання впровадження ефективних методик, технологій та змісту навчання, орієнтованого на розвиток творчого мислення студентів, особливо тих, хто здобуває освіту за спеціальністю «Соціальна робота». Саме ці фахівці працюватимуть із представниками вразливих соціальних груп.

На нашу думку, вибір методів професійної підготовки безпосередньо впливає на рівень розвитку креативності у майбутніх фахівців соціальної сфери. Ця проблема широко розглядається у наукових дослідженнях, зокрема в працях Д. Богоявленської, В. Моляко, С. Шандрук та інших.

Методи, що сприяють розвитку творчого потенціалу фахівців, виконують низку функцій, зокрема: мотиваційну, яка заохочує студентів до розвитку креативного мислення; контрольно-корекційну, яка дозволяє оцінити рівень сформованості креативності та, за необхідності, здійснити корекцію цього процесу [4].

Під методами розвитку креативності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти ми розуміємо організовану взаємодію викладача та студентів на основі інтерактивного підходу, спрямованого на формування креативної компетентності.

Після проведеного аналізу методологічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців вдалося виокремити такі групи методів:

– методи стимулювання креативного мислення (створення проблемних ситуацій, метод використання життєвого досвіду, метод «дерево рішень»);
– методи оцінювання рівня креативності (тестові методики, портфоліо, рейтингова система, взаємоконтроль і взаємооцінка, метод рефлексії).

Методи стимулювання креативного мислення включають підходи, що мотивують студентів до творчого підходу у вирішенні професійних завдань. Наприклад, метод створення ситуацій, що заохочують до креативного вирішення проблем, є базовим у процесі професійної підготовки, адже формує прагнення студентів до постійного вдосконалення знань і навичок. Його реалізація відбувається через аналіз особливостей професійної діяльності, ознайомлення з практичними аспектами соціальної роботи, перегляд відеоматеріалів про волонтерську діяльність, допомогу учасникам бойових дій, внутрішньо переміщеним особам тощо.

Метод використання життєвого досвіду дозволяє студентам усвідомити значення творчого підходу до вирішення професійних завдань та його взаємозв'язок із цінностями обраної професії. Використання цього методу активізує мотивацію до розвитку креативного мислення під час опанування професійних компетентностей та здобуття необхідних знань, а на старших курсах сприяє формуванню нестандартних рішень у процесі професійної діяльності.

Метод «дерево рішень» вважається одним із дієвих підходів, оскільки сприяє розвитку в студентів уміння вирішувати складні професійні завдання. Їм пропонується неоднозначна ситуація з професійної діяльності, яка має суперечливі варіанти вирішення. У процесі роботи студенти поділяються на підгрупи, аналізують ситуацію, висловлюють власні висновки, оцінюючи їх через призму переваг, недоліків і можливих наслідків. Завдяки такому підходу вони демонструють рівень своїх професійно-етичних знань.

Для комплексного аналізу рівня розвитку професійної креативності студентів застосовуються методи оцінювання сформованості професійної творчості майбутніх фахівців соціальної сфери. Серед них: тестові методики, метод портфоліо, рейтингова система, взаємоконтроль та взаємооцінювання, а також метод взаєморефлексії. Ці підходи є доцільними як під час лекційних, семінарських і практичних занять, так і на етапі підсумкового контролю. Зупинимось на деяких із них детальніше.

Метод «портфоліо» дозволяє оцінити досягнення студентів у розвитку професійної креативності в межах проведеного дослідження. Цей термін у перекладі означає «папка фахівця», що передбачає збирання студентами матеріалів, які відображають їхні професійні та творчі здобутки. До портфоліо можуть входити реферати, практичні завдання, творчі роботи, діагностичні матеріали, що свідчать про рівень професійної компетентності, а також авторські розробки тренінгів, доповіді, тези конференцій та круглих столів. Використання цього методу сприяє індивідуалізації освітнього процесу у закладах вищої

освіти, а також надає можливість об'єктивно оцінити науково-практичні здобутки студентів, їхній творчий потенціал та рівень професійної підготовки.

Одним із найбільш ефективних методів вважається метод взаєморефлексії, який допомагає студентам осмислити власні дії та поведінку, оцінити рівень засвоєних рефлексивних навичок, серед яких прогнозування та аналіз результатів власної творчої діяльності, а також оцінка діяльності інших. Залежно від предмета аналізу, взаєморефлексія може охоплювати формування уявлення про ідеальний професійний образ соціального працівника чи соціального педагога, усвідомлення морально-етичних аспектів професії та співставлення рівня розвитку професійної креативності серед студентів. Такий підхід виникає внаслідок активного обміну думками, що сприяє глибшому розумінню власних перспектив і можливостей як майбутніх фахівців.

Означений метод найбільш ефективно використовується під час тренінгів, реалізації проєктів, рольових і ділових ігор, а також у процесі проходження волонтерської та виробничої практики [3].

Таким чином, розглянуті освітні методи не лише сприяють засвоєнню професійних норм, формуванню морально-етичних якостей і цінностей, а й створюють творчу атмосферу, що стимулює активну участь студентів у освітньому процесі та сприяє розвитку їхньої креативності.

Майбутні фахівці соціальної сфери мають володіти не тільки спеціальними знаннями, а й професійною креативністю, яка дозволяє їм ефективно взаємодіяти з клієнтами, що опинилися в складних життєвих обставинах, генеруючи ефективні вирішення проблеми. Соціальний працівник або соціальний педагог – це не просто фахівець, а творча особистість, здатна знаходити індивідуальний підхід до кожного клієнта, мотивувати його до самопізнання та розвитку задля виходу з кризової життєвої ситуації.

Професійна креативність майбутніх спеціалістів соціальної сфери проявляється в умінні генерувати нові ідеї, адаптувати робочий процес до потреб клієнтів.

Отже, креативність відіграє ключову роль у формуванні професійної компетентності майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів. Вона сприяє розвитку творчого підходу, комунікативних навичок і емоційної чутливості, що є важливими складовими успішної професійної діяльності. Крім того, креативність допомагає фахівцям свідомо й відповідально застосовувати свої здібності, впроваджувати інноваційні методи та творчо, нестандартно підходити до вирішення професійних завдань у роботі з клієнтами.

Список використаних джерел:

1. Балахтар В.В. Креативний потенціал як показник професійного становлення фахівців із соціальної роботи. *Науковий вісник Херсонського університету*. 2018. Вип. 4. С. 167–172.

2. Аксіологічний підхід – основа формування цілісності особистості майбутнього педагога : [монографія] ; за заг. ред. Л.О. Хомич. Київ–Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. 143 с.

3. Родіонова Олена. Проблеми пошуку обдарованої молоді в системі вищої освіти. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти*: зб. наук. праць матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 березня 2021 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. В.А. Бут К. : НАУ, 2021. С. 108-110.

4. Шандрук С., Цьвігун Н. Розвиток професійної креативності майбутніх соціальних працівників. *Психологія і суспільство*. 2013. Спецвипуск. С. 119–120.

ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна

РОЛЬ STEM-ОСВІТИ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ Й ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Постановка проблеми. У сучасну епоху стрімкого технологічного прогресу та динамічних змін у всіх сферах життя система освіти постійно змінюється, адаптуючись і вдосконалюючись. Одним із основних завдань освіти на різних рівнях відповідно до нормативно-правових документів є розвиток креативності та інноваційного мислення у здобувачів освіти, адже нині для успішної самореалізації недостатньо лише глибоких знань - необхідна також здатність до творчого мислення та інноваційної діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність переосмислення освітніх підходів, що сприятимуть формуванню креативності та інноваційного мислення здобувачів освіти. STEM-освіта, яка передбачає інтеграцію науки, технологій, інженерії та математики, відкриває широкі можливості для розвитку цих якостей. Активне навчання, командна робота, дослідження, розв'язання реальних проблем надають змогу здобувачам освіти експериментувати, спонукають їх до розвитку уяви, пошуку нових ідей для розв'язання проблем.

Питання розвитку креативності та інноваційного мислення у здобувачів освіти засобами STEM-освіти знайшло своє відображення у працях таких вітчизняних науковців як С.Доценко [1], С.Куцепал [3], О.Пежинська [4], О.Примак [4], Н.Стецула [6], Т.Ярмоленко [7] та інші. Однак, незважаючи на зростаючу популярність STEM-освіти, досі існує недостатнє розуміння її впливу на формування креативності та інноваційного мислення здобувачів освіти. Це зумовлює необхідність дослідження ефективності STEM-освіти для розвитку креативності та інноваційного мислення в сучасному освітньому процесі.

ДОННИКОВА Ірина Анатоліївна Креативність в контексті людинотворчої місії освіти	119
ДРАЗІНА Євдокія Володимирівна Розвиток креативності у технологічних інноваціях сфери фізичної культури та спорту	122
ДУ Цзіні Практика та дослідження розвитку творчості в образотворчому мистецтві	125
ДУБОВИЙ Захар Сулейманович Розвиток креативності через сучасні вокальні техніки: експериментальний підхід	130
ДУЩЕНКО Ольга Сергіївна Розвиток креативності як необхідна умова підготовки майбутніх учителів	134
ДЬОМІНА Тетяна Олександрівна Формування наукової творчості у здобувачів вищої освіти з біомедичної інженерії	139
ДЯЧОК Дмитро Олександрович Креативність при викладанні сучасних інформаційних технологій	143
ZAKALYK Halyna Creative Methods And Creative Approaches In The Practical Activities Of Medical Students	146
ЗДІР Дарина Русланівна STEM-проекти як засіб розвитку креативності у молодших школярів	151
ЗЕНЧЕНКО Тетяна Федорівна Комунікативна компетентність — основа конструктивної комунікації: інноваційний вимір	154
ЗОЗУЛЯК-СЛУЧИК Роксоляна Васиївна Розвиток креативності майбутніх фахівців соціальної сфери в освітньому процесі ЗВО	156
ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна Роль STEM-освіти у розвитку креативності й інноваційного мислення здобувачів освіти	160
ІВАНОВА Олена Сергіївна Психологічні механізми розвитку креативності як ресурсу інноваційної діяльності	163
ІВЛІЄВА Ольга Михайлівна Реалізація креативного підходу при підготовці вчителів математики	168
ІГНАТЕНКО Сузанна Олександрівна Креативність вчителя фізичної культури у проведенні рухливих ігор	172
ІЛАСОВ Олександр Олександрович Використання ігрових методик для розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти	175
ІНОЗЕМЦЕВ Сергій Анатолійович Інтеграція екологічного виховання у позашкільну освіту: ефективні методи та підходи	179
КАМЕНЧУК Тетяна Олегівна Розвиток креативного мислення на уроках безпеки життєдіяльності	181
КАРПОВА Ірина Гораційвна Теоретичні основи творчості у креативному розвитку особистості засобами соціально-виховній діяльності	184
КАСЯРУМ Сергей Олегович Розвиток креативності здобувачів вищої освіти у процесі навчання фізико-математичних дисциплін	189